

**КЛАСІКАЎ
ТРЭБА
ВЕДАЦЬ...**

Многія вясёлыя і праўдзівыя гісторыі можна пачынаць са слова «аднойчы».

Дык вось: аднойчы, у канцы мінулага стагоддзя, у наш слаўны калектыў прыйшло запрашэнне прыехаць на творчы семінар. Праводзіўся ён у адной са сталічных ВНУ. Камандзіроўка выпісвалася на тыдзень. Здавалася, ну чаму б не махнуць, аднак ахвотных, як ні дзіўна, не было.

Такім чынам на вучобу «выпхнулі» мяне. А я, дарэчы, потым ні разу не пашкадаваў, што з'ездзіў: цікавыя былі сустрэчы, знаёмствы, практычныя заняткі, выступленні... А галоўнае — на цэлых пяць дзён я з правінцыі выехаў у Мінск, жыў тут, што называецца, на ўсім гатовым...

Але ж, як той казаў, да пары січэчка сее — вось ён заключны акорд: апошняя лекцыя, якую чытае нам спецыяльна запрошаны спецыяліст з выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя», а пасля яе — апошняе, так бы мовіць, «слова на дарогу», з момі перад намі дарвінен выступіць адзін з прарэктараў ВНУ.

Так планавалася ці меркавалася, а вось адбылося крыху інакш. Падчас той апошняй лекцыі ў аўдыторыю забегла метадыстка — сказала, што нам, слухачам, трэба «перамясціцца» ў прыёмную...

Трэба дык трэба: мы паўставалі з месцаў і пайшлі (той лектар — таксама з намі). Але ж дзе тая прыёмная, толкам ніхто не ведаў: мы, пакуль знайшлі яе, трохі паблукалі па доўгіх калідорах, а заадно, «па дарозе», «пагублялі» сваіх людзей, бо многія скарысталіся момантам і проста пазбягалі — хто на вакзал, каб паехаць дамоў, хто па справах...

Карацей, да дзвярэй прарэктара дайшлі хіба самыя-самыя — адказныя, дысцыплінаваныя, гатовыя ўважліва слухаць...

Прычым дайшлі і... спыніліся: сакратарка аб'явіла, што трэба пачакаць: у прарэктара, маўляў, неадкладныя справы.

Неадкладныя дык неадкладныя: на тое ён і прарэктар — начальнік. А тады, здаецца, якраз мода пайшла — чым вышэйшая ў чалавека пасада і чым больш салідны ўзрост, тым маладзейшая і прыгажэйшая ў яго сакратарка-памочніца...

Нам, маладым, яна, вядома ж, таксама цікавай была: хлопцы сталі жартаваць, заляцацца да яе. Дзяўчына адказвала тым жа — адным вочкам касіла ў манітор камп'ютара, дру-

гім — з цікавасцю страляла на нас...

Карацей — мы хораша сядзелі, бавілі час, нас ніхто нікуды не клікаў...

Адзінае, што лектар чамусьці нерваваўся: усё часцей пазіраў на гадзіннік, хадзіў з кута ў кут. А ўрэшце не вытрымаў, спыніўся каля сакратаркі, упёрся рукамі ў стол і сказаў, што не можа так бяздарна траціць свой час у гэтай прыёмнай, што чалавек ён таксама заняты, што яго чакаюць у выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі...

— Між іншым — акадэміка! — чамусьці дадаў лектар. І тут жа папрасіў дзяўчыну, каб яна спытала ў шэф, колькі яшчэ нам чакаць?

У адказ на гэты гнейны маналог сакратарка міла ўсміхнулася, па селектарнай сувязі набрала прарэктара і без ніякага сумневу залапатала:

— Іван Іванавіч (імя зменена. — **Аўт.**), тут у прыёмнай акадэмік Пятрусь Броўка. Цікавіцца, калі вы прымеце?

Мы спачатку знямелі — акадэмік гадоў 20 як памёр...

Аднак дзверы прарэктар усё ж «расчыніў»:

— Які такі акадэмік? — з парога спытаў збянтэжаны шэф.

Мы, вядома ж, у рогат! Сакратарка не разумее, з чаго, лектар нешта няўцямнае мармыча...

Але як бы там ні было, сустрэча з прарэктарам амаль адразу ж пачалася, і выступаў ён досыць цікава. Ва ўсякім разе, лектар яго як быццам таксама слухаў.

Не ведаю, праўда, на колькі ўважліва? Можна, як мы, час ад часу ўспамінаў «акадэміка» і таксама ў душы заходзіўся ад смеху.

Віталь Жураўскі,

г. Жодзіна.

**БЫЎ БЫ
АРАТЫ,
БУДЗЕ Ё
ПРЫГАНЯТЫ**

Гэтую гісторыю даўным-даўно мне расказваў нябожчык бацька.

Ён успамінаў, што ў час вайны многія салдаты, праявіўшы сябе не толькі сапраўднымі героямі, але і добрымі камандзірамі, заслужылі афіцэрскія званні. Але ж пры гэтым многія не мелі ніякай, нават сярэдняй, адукацыі. Таму ў мірны час большасць з іх звольнілі з арміі — адправілі ў новае, цывільнае жыццё, дзе ім яшчэ трэ было неяк зачэпіцца — знайсці сабе пасаду ці хоць бы нейкую, пажадана не пыльную, работу, бо што-што, а камандаваць яны хацелі...

Дык вось адзін з такіх вайскоўцаў (у чыне

капітана) трапіў у вёску, дзе настаўнічаў мой бацька. Рэйсавых аўтобусаў тады яшчэ не было. Для паездкаў у райцэнтр калгас прыстаіў саўваў звычайны грузавік (у кузаве мацаваліся лаўкі, на выпадак дажджу ці якой завеі над імі ставілася будка і, як быццам, шчаслівай дарогі, бо адказным за гэтыя паездкі прызначылі якраз таго капітана).

І вось — першы рэйс. Пасажыры — у асноўным жанчыны самых розных узростаў — прыйшлі загадзя, як маглі, ускараскаліся ў той кузаў, занялі месцы — і давай сабе гаманіць.

Падышоў «начальнік», убачыў гэта і аж пазелянеў: як гэта так? Залезлі! Без яго дазволу? Паселі...

— Ану злазь! — скамандаваў грозна.

Жанчыны спачатку давай жартаваць, давай аднеквацца ды ўпрошваць, каб пакінулі іх на месцах, бо нялёгка ж было залезці (асабліва пажылым). Нялёгка злезці... Ды і сэнс які?

Але ж «начальнік» быў, што называецца, няўмольны:

— Злазьце і ўсё тут! Інакш машына нікуды не паедзе.

Вось гэта, апошняе, ужо спрацавала: пасажыры — хто моўчкі, хто з праклёнам — але ж сталі злазіць з машыны.

«Камандзір» — глядзеў на гэты «працэс», цярдліва чакаў, пакуль уся грамада апынецца на зямлі, потым... пастроіў яе ў дзве шарэнгі і гучна загадаў:

— Справа па адным на борт машыны — марш!

Жанчыны замітусіліся і палезлі ў кузаў.

— Вось так, — задаволена хмыкнуў «начальнік» і сеў у кабінку.

...Цікава, што наступныя разы («дурному ж нічога не дакажаш»?) пасажыры ўжо самі строіліся ў тыя шарэнгі і чакалі каманды.

Вось як было.
Яўген Шастакоў,
г. Гомель.

ПА МАЛІНУ...

Гэта гісторыя адбылася не так і даўно: тады, калі ў моладзі ўжо сталі з'яўляцца мабільнікі, а ў людзей пажылых іх яшчэ не было.

Жыла, значыць, адна кабета замужам. І муж — як па сённяшнім часе, ды ў сельскай мясцовасці — дык нават дэфіцытны быў, бо працаваў і нейкія грошы ў сям'ю прыносіў, выпіваў, але не кожны дзень, па гаспадарцы, у полі, у садзе жонцы з цешчай дапамагаў, любіў у рыбы хадзіць. Нават у маліну яго можна было адправіць, бо досыць ласы быў да розных варэнняў ды кампотаў...

Аднак жыццё ў гэтай сям'і (і яшчэ напачатку... Можна, ад таго, што жонка болей цаніла сябе, а не свайго чалавека?) неяк не клеілася. У хаце ўвесь час успыхвалі сваркі і нават скандалы. Кожны з іх лічыў, што толькі ён мае рацыю, кожны затоіваў крыўду і першы мірыцца не хацеў.

Такім чынам абодва «надзімаліся», маўчалі і зцягам часу ўсё больш ад-

даляліся. Дайшло да таго, што нават па імені адно аднаго называць перасталі: калі побач, казалі «ты», калі дзе далей — на полі ці ў садзе — то крычалі: «Эй!», «Э-э!»

Так і жылі, дзяцей гадавалі — як бы разам, але кожны сам па сабе.

І вось аднойчы, калі ў хаце ўсё, як быццам, добра было, кабета ўгаварыла гаспадара схадзіць у маліну.

Сама ўзяла вядзерца літраў на сем, мужу літровы слоік дала. Лес недалёка ў іх.

Пахадзілі разам спярша — пазбіралі. Але ж малавата малін было. І дробненькія. «Пайду, — кажа гаспадар, — недзе далей прайдуся, як назбіраю — табе прынясу».

Пайшоў. Кабета крыху пазбірала. Мужыка няма — малін ёй не нясе. «Мабыць, не знайшоў нідзе лепшых», — думае так і збірае далей. Раптам з глыбіні лесу: «Э-э-э!»

«Хто ж гэта каго кліча? — насцярожваецца кабета. — У лесе ж, як быццам, нікога не было?.. Адгукнуцца? Але каму? А раптам гэта нейкі бандыт? Возьме і прыпрэцца на голас? Не, лепей буду маўчаць».

Думае так кабета і збірае ягады далей — і пяць хвілін, і дзесяць...

Раптам зноў з кустоў тое ж: «Э-э-э!»

І тыя ж амаль развагі: «Можна, мой? Адгукнуцца? А раптам чужы? Вакол жа — ніводнай душы жывоў... З кустоў хіба неба відаць. Трэба, значыць, маўчаць».

«Э-э-э!» — раздаўся голас трэці раз і замоўк.

«Ну вось і добра», — думае жанчына, буду сабе далей збіраць. Але ж дзе гаспадар? Чаму не ідзе, чаму той слоік не высыпае? Няўжо не назбіраў — пайшоў дамоў... Ага... Нябось сядзіць там, адпачывае. Ну я ж яму выдам...»

Паабяцала, па лесе пахадзіла, літры са два назбірала ды таксама рушыла дамоў.

Дайшла да хаты. Бачыць — замка на дзвярах няма. Так і ёсць, дома гаспадар! «Сядзіць, падлюка, у крэсле, «Звязду» чытае.

А на сталым слоік малін стаіць — з копурам. І ў шапцы ягады яшчэ — ну як намаляваныя: буйныя, чыстыя, прыгожыя!

«Ой, дзе ж ты такіх малін набраў? — здзівілася жонка. — Чаму ж мяне не паклікаў? Мы ж удваіх поўнае вядро назбіралі б!»

«Ды ж я клікаў, крычаў... Ты — не адгукнулася...»

...Цяпер бы яна ад слова, адразу!

І сама яго паклікала б — па імені.

Толькі ён ужо не пачуе.
Т. Новік,
г. Клецк.

**Рубрыку вядзе
Валянціна ДОУНАР.
АД ЯЕ Ж чарговыя шчыры дзякуі за ўсе дасланыя гісторыі (асобны — за апошняю) і чарговая просьба: калі ласка, не забывайцеся паведамляць свой адрас і нумар тэлефона для аперацыйнай зваротнай сувязі.**

Неасабісты суб'екты

**ЗОРНЫ ДОЖДЖ
І РЭЗГІНЫ
КАБАЧКОЎ**

**Чым супакоіцца душа,
калі мора недасяжнае**

Я К і ў многіх сёлета, мой адпачынак на моры яшчэ на стадыі планавання на пачатку вясны накрываў медным тазам. Ну і ладна, накрываў дык накрываўся. У канцы жніўня Паўночнае мора на ўзбярэжжы Фландрыі цалкам адпавядае сваёй назве і купацца ў яго сталёва-сініх хвалях могуць хіба што мясцовыя суровыя рыбакі ды турысты-авантурысты з берагоў Валмянскага возера, што паміж Мінскам і Івянцом.

Я К той казаў, у Бога дзён многа, і калі Ён жа даць і ўсё будзе добра, я абавязкова яшчэ траплю ў свой улюбёны Астэндэ (месцічы на сваёй павольнай працяглай гаворцы называюць яго Ооостэндэ, і нават ад гэтай назвы павявае «Лятучым галандцам»). Яшчэ пасяджу на халаднаватым пляжы ў джынсах, глядзячы, як проста ў мора скочваецца сонца, а на яго фоне праплываюць міма, здаецца зусім блізка, вялікія акіянскае лайнеры, якія кіруюць у недалёкі Ротэрдам. Прыехаўшы, назаўтра з раніцы абавязкова траплю на мясцовы рыбны рынак, дзе, здаецца, нічога не змянілася за апошнія гадоў трыста, хіба што гандляры працуюць у пальчатках, рыба ляжыць у халадзільніках, а ўзважваюць яе на электронных вагах. Але ж па-ранейшаму на досвітку ў мора выходзяць невялікія рыбацкія шхуны, і людзі на іх — нібы з карцін мастакоў фламандскай школы — з абветранымі тварамі і ў трохвуголах з закасанымі над вачыма палямі. І па-ранейшаму свой улоў яны вывальваюць на прыстані, і ад гэтага серабрыстага трапяткога багацця аж мільгаціць уваччу. Нічога так і не купіўшы (ходзіш толькі паглядзець, бо не несці ж у пакой яшчэ жывую рыбу, тым больш навакол безліч рэстаранаў і рэстаранчыкаў, дзе яе, свежанькую, ужо прыгатаваную, можна пакаштаваць паўсюль), зайду на мясцовы невялікі вакзал. Ён нічым не прыкметны, але ж насамрэч унікальны, адзіны такі ў Еўропе — тут фактычна з адной кропкі адпраўляецца чыгуначны і марскі транспарт. Менавіта адсюль у 1872 годзе пайшлі па рэйках першыя спальныя вагоны на Кёльн і на Берлін (славыты «Усходні экспрэс» з'явіўся пазней). Багатыя англічане прыплывалі са свайго вострава ў Астэндэ і тут жа перасаджваліся ў камфартабельныя купэ і ехалі далей — уласна, для іх і быў створаны маршрут, што пачынаўся ў невялікім рыбацкім гарадку... Рыбацкі гарадок з таго часу ператварыўся ў паўночны Монтэ-Карла — у шматлікія казіно на набярэжнай прыязджаюць багатыя людзі з Германіі і скандынаўскіх краін. Мне падабаецца гуляць там увечары, сярэд рознакаляровых стракатых агнёў, назіраць за людзьмі і іх эмоцыямі. Аднойчы давялося бачыць, як дагледжаны дорага апрануты мужчына, выйшаўшы з клуба, сарваў з рукі даражэнны гадзіннік і злосна шпурнуў яго ў мора... Калі буду гуляць там, падыду да велічнай статуі Леапольда II — вельмі сімпатычна ўвасоблены ў ёй бельгійскі збіральнік зямель. Праўда, у святле апошніх падзей падазраю, што імператар мяне не дачакаецца — ён жа каланізаваў Конга, таму разам з іншымі крыўдзіцелямі чорных, напэўна, будзе зрынута з п'едэстала...

А потым я даеду на цягніку да станцыі Брусель-Мідзі, адтуль пераскочу ў аўтобус на аэрапорт, і ўжо ў самалёце на Мінск буду пільна ўглядацца ў аблокі, бо кожны час здаецца, што над Радзімай яны іншыя — бялейшыя, лягчэйшыя, больш прыветлівыя... І менавіта гэты момант вяртання дамоў будзе самым лепшым, самым запамінальным фінальным акордам майго падарожжа, якое сёлета сарвала пандэмія, але якое, спадзяюся, у маім жыцці абавязкова будзе...

А ЛЕ нікая пандэмія, халера ці трасца не перашкаджае планаванню іншых адпачынак — на беразе Валмянскага возера, што паміж Мінскам і Івянцом. Там у канцы жніўня з чарнюткага, не падсвечанага ніводным ліхтаром неба шчодро падаюць буйныя яркія зоры — здаецца, проста ў сад пад вокны старой сцішанай хаты — толькі паспявай загадваць жаданні. На пожны за рэчкай збіраюцца ў народы буслы — калі сфатаграфавач іх зверху, можна падумаць, што ходзіць вялікі статак цялят беларускай чорна-белай пароды. А на карычневай вадзе возера паважна плаваюць лебедзі з ужо падрослымі «качанятамі», і, калі ноч выдасца цёплая, нават у канцы жніўня можна там пакупацца — прынамсі вада не будзе халаднайшая, чым гэтай парой у Астэндэ. І раскашуюць на кветкавых гашты, аксаміткі, гладыёлусы, вяргіні. І залаціцца пад сонцам на градах выбраная цыбуля, і соладка-мядова пахне ў садзе спелымі грушамі, якія сакавіта бухаюць у траву. А кабачкі з грады, не здолеўшы ўзяць у бярэмя, грузіш і нясеш за плячыма ў рэзгінах, якія яшчэ да твайго нараджэння змайстраваў твой руплівы дзед, на якіх калісьці цягалі траву і сена для рахманай, вялікай, бы гара, Зоркі... І з самай раніцы і да позняга вечара, побач і вакол, куды ні пайдзі, будучы толькі знаёмыя блізкія твары, і кожны сустрэты чалавек пажадае табе добрага дня, і ты пажадаеш яму таксама, і дзень (а куды яму будзе падзецца?) абавязкова выдасца добры.

І хто скажа, што нейкая пандэмія (не хвароба, крыў божа, а менавіта гэта агульная навала) сарвала адпачынак? Толькі людзі, якія, здаецца, у жыцці не ўсё разумеюць. І якіх можна нават крыху пашкадаваць...

Алена ЛЯЎКОВІЧ.